

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 9, 2019 | 27.09.2019 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.9.40](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.9.40)

УДК 330.55:303.7

*Н. Г. Фатюха,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Національний університет «Запорізька політехніка»
ORCID: 0000-0002-1026-6713
К. Д. Райна,
магістрантка, Національний університет «Запорізька політехніка»
ORCID: 0000-0003-0818-1128*

СТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВАЛОВОГО ВНУТРІШНЬОГО ПРОДУКТУ УКРАЇНИ: ІНФОРМАЦІЙНА БАЗА ТА ЙОГО ОЦІНКА

*N. H. Fatiukha
Candidate of Economic Science, associate professor, associate professor of department of finances,
banking and insurance University "Zaporozhye Polytechnic"
K. D. Raina
6th year master student, National University "Zaporozhye Polytechnic"*

STATISTICAL RESEARCH OF THE GROSS DOMESTIC PRODUCT OF UKRAINE: INFORMATION DATABASE AND ITS EVALUATION

У статті розглянуто інформаційну базу для розрахунку валового внутрішнього продукту (ВВП) як основного показника статистики національних рахунків України.

Для розрахунку ВВП використовуються дані державних статистичних спостережень, адміністративна інформація, отримана відповідно до укладених угод про взаємообмін інформаційними ресурсами, та застосовуються математичні методи для визначення відсутніх даних і оцінки економічних операцій, які безпосередньо не спостерігаються статистичними спостереженнями.

Розрахунок ВВП України здійснюють трьома методами: виробничим, за категоріями доходу та кінцевого використання. Методологія розрахунку ВВП України ґрунтується на міжнародних стандартах Системи національних рахунків СНР 2008 року та Європейської системи національних та регіональних рахунків 2010 року.

ВВП розраховують у цінах попереднього періоду (попереднього року або відповідного кварталу попереднього року) та у постійних цінах еталонного/базисного року. Для ВВП та його складових виробничим методом та за категоріями кінцевого використання визначають індекси фізичного обсягу та індекси-дефлятори.

Динаміка ВВП України за останні 18 місяців свідчить про позитивну тенденцію росту, починаючи з 2016 року. У другому кварталі 2019 року зростання ВВП України склало 4,6% до відповідного кварталу попереднього року і є найбільшим показником економічного зростання за останні 2,5 року. У першому кварталі 2019 року темп зростання склав 2,5%. По відношенню до попереднього кварталу реальний ВВП країни в другому кварталі

поточного року (з урахуванням сезонного фактора) виріс на 1,6%. На ріст ВВП вплинули основні два фактори: торгівля і сільське господарство.

Проте рівень тіньової економіки занижує реальний обсяг виробництва при розрахунках ВВП, і це в кінцевому підсумку децю викривляє розрахунки фактичного ВВП. Реалізація заходів щодо детінізації української економіки створить умови для легальної господарської діяльності та посилення відповідальності за економічні злочини, підвищить рівень доходів та соціальний захист громадян, дозволить залучити додаткові бюджетні надходження для забезпечення стійкого та динамічного економічного зростання

The article considers the information base for the calculation of gross domestic product (GDP) as the main indicator of the national accounts statistics of Ukraine.

To calculate GDP, government statistical observations are used, administrative information obtained in accordance with agreements on the exchange of information resources, and mathematical methods are used to identify missing data and estimate economic transactions that are not directly observed by statistical observations.

Ukraine's GDP is calculated using three methods: production, income and end-use. Ukraine's GDP calculation methodology is based on the international standards of the 2008 National System of National Accounts and the European System of National and Regional Accounts 2010.

GDP is calculated in the prices of the previous period (the previous year or the corresponding quarter of the previous year) and in constant prices of the reference / base year. For GDP and its components by production method and by end-use categories, physical volume indices and deflator indices are determined.

The dynamics of Ukraine's GDP over the last 18 months indicates a positive upward trend since 2016. In the second quarter of 2019, Ukraine's GDP grew 4.6% compared to the corresponding quarter of the previous year and is the largest indicator of economic growth over the past 2.5 years. In the first quarter of 2019, the growth rate was 2.5%. Compared to the previous quarter, the real GDP of the country grew by 1.6% in the second quarter of this year (taking into account the seasonal factor). GDP growth was influenced by two main factors: trade and agriculture.

However, the level of the shadow economy lowers the real output of GDP, and in the end, it somewhat distorts the actual GDP. Implementation of measures to shade the Ukrainian economy will create conditions for legal economic activity and increase responsibility for economic crimes, increase incomes and social protection of citizens, allow to attract additional budget revenues to ensure sustainable and dynamic economic growth.

Ключові слова: статистичний аналіз, валовий внутрішній продукт, державні статистичні спостереження, адміністративна інформація, методи розрахунку ВВП, динаміка ВВП, номінальний ВВП, реальний ВВП, тіньова економіка.

Key words: statistical analysis, gross domestic product, state statistical observations, administrative information, methods of calculating GDP, GDP dynamics, nominal GDP, real GDP, shadow economy.

Постановка проблеми. Метою розрахунків ВВП є узагальнення результатів економічної діяльності, яка відбувається на економічній території країни, на основі формування інтегрованого показника, складові якого відображають процеси виробництва й утворення первинних доходів та напрями кінцевого використання товарів і послуг. За допомогою статистичного аналізу можна визначити подальший економічний розвиток країни та основні фактори впливу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням оцінки динаміки ВВП та його розвитку досліджуються в наукових роботах багатьох вчених, зокрема В. Геся, А. Гальчинського, І. Багратяна, О. Дзюблюка, І. Манцурова, М. Савлука, А. Савченка, Л. Петкова та інших вітчизняних вчених. Необхідність подальшого вивчення та аналізу з метою відновлення економіки є очевидним.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження інформаційної бази та його методів для розрахунку ВВП, визначення динаміки валового внутрішнього продукту України та вплив основних факторів на його формування.

Виклад основного матеріалу. Валовий внутрішній продукт (ВВП) – це інтегрований показник економічного розвитку країни, який характеризує результат виробничої діяльності резидентів в межах економічної території країни і вимірюється сукупною вартістю товарів та послуг, виготовлених ними для кінцевого використання [1, с. 6, 7].

Для розрахунку ВВП використовуються дані державних статистичних спостережень, адміністративна інформація, отримана відповідно до укладених угод про взаємообмін інформаційними ресурсами, та застосовуються математичні методи для визначення відсутніх даних і оцінки економічних операцій, які безпосередньо не спостерігаються статистичними спостереженнями.

Для розрахунку ВВП використовуються результати державних статистичних спостережень:

- 1) "Структурні зміни в економіці України та її регіонів" – для розрахунку показників сектору НФК;
- 2) "Обстеження умов життя домогосподарств", "Продаж і запаси товарів у торговій мережі", "Продаж і запаси товарів (продукції) в оптовій торгівлі", "Мережа та діяльність вищих навчальних закладів", "Наявність та рух житлового фонду", "Оплата населенням житлово-комунальних послуг та електроенергії", "Основні показники економічної діяльності підприємств сфери нефінансових послуг" – для розрахунку показників сектору ДГ;
- 3) "Обстеження підприємств із питань статистики праці", "Економічна активність населення" – для визначення обсягу економіки, яка безпосередньо не спостерігається та розрахунку показників сектору ДГ;
- 4) "Діяльність громадських організацій" – для розрахунку складових сектору НКООДГ в частині громадських організацій;
- 5) "Активи, власний капітал, зобов'язання та фінансові результати підприємств", "Капітальні інвестиції", "Наявність і рух основних засобів, амортизація", "Здійснення наукових досліджень і розробок" – для розрахунку валового нагромадження капіталу;
- 6) "Рибогосподарська діяльність підприємств", "Лісогосподарська діяльність", "Продукція сільського господарства у постійних цінах", "Економічні рахунки сільського господарства" – для розрахунку показників виробництва та використання продукції сільського, лісового та рибного господарства (секція А КВЕД) у фактичних і постійних цінах;
- 7) "Короткострокові показники щодо виробництва промислової продукції за видами", "Основні економічні показники короткострокової статистики будівництва", "Діяльність підприємств та фізичних осіб-підприємців, які експлуатують автомобільний транспорт", "Діяльність підприємств водного транспорту", "Діяльність підприємств авіаційного транспорту", "Діяльність підприємств трубопровідного транспорту", "Діяльність підприємств міського електричного транспорту", "Зовнішня торгівля товарами", "Зміни цін (тарифів) на споживчі товари (послуги)", "Зміни цін виробників промислової продукції" – для розрахунку ВВП та його складових у постійних цінах.

Також використовуються адміністративні дані:

- 1) Державної казначейської служби, Пенсійного фонду, Державної служби зайнятості, Фонду соціального страхування та Державного агентства автомобільних доріг (Укравтодору) – для розрахунку показників сектору ЗДУ та визначення податків і субсидій на виробництво та імпорту;
- 2) Національного банку, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, і Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку – для розрахунків показників сектору фінансових корпорацій;
- 3) Національного банку щодо платіжного балансу – для визначення експорту та імпорту товарів і послуг;
- 4) Державної фіскальної служби – для розрахунку обсягу випуску фізичних осіб-підприємців.

Для використання у розрахунках ВВП статистичні й адміністративні дані додатково опрацьовують, зокрема, проводять:

- 1) розподіл й групування відповідно до статистичних класифікацій (КВЕД, СКП, КІСЕ, КІСЦ), які застосовують у національних рахунках (за цільовим призначенням, функціями, видами активів та операцій тощо);
- 2) обробку даних, отриманих з різних джерел (наприклад, показників державних статистичних спостережень, статистики платіжного балансу і статистики державних фінансів);
- 3) трансформацію вхідних даних відповідно до визначень і концепцій національних рахунків;
- 4) перевірку вичерпності джерел даних з точки зору повноти охоплення звітних одиниць та можливого викривлення звітних даних;
- 5) оцінку обсягів випуску, доходу та споживання, які безпосередньо не спостерігаються статистичними спостереженнями. Для здійснення таких оцінок використовують порівняльний аналіз наявних статистичних даних, матеріали міжнародних організацій та інших загальних доступних джерел відповідно до Методологічних положень обчислення обсягів економіки, яка безпосередньо не спостерігається, та Методологічних положень оновленої версії системи національних рахунків 2008 року.

Виділяють номінальний і реальний ВВП. Номінальний ВВП – це обсяг ВВП у поточних (фактичних) цінах.

Реальний ВВП (з поправкою на інфляцію) – це обсяг ВВП у цінах попереднього року або періоду, який прийнятий за базу порівняння.

На динаміку ВВП у поточних цінах впливають зміни його фізичного обсягу і ціни на товари та послуги. У реальному ВВП враховується, якою мірою зростання ВВП визначається реальним зростанням виробництва, а не цін. Відношення номінального ВВП до реального називається дефлятором ВВП.

Індекс-дефлятор ВВП – це сукупність індексів цін, які надають узагальнену характеристику їх змін у звітному періоді порівняно з цінами періоду, прийнятого для порівняння [1].

Розрахунок ВВП України здійснюють трьома методами: виробничим, за категоріями доходу та кінцевого використання.

Відповідно до вищезазначених методів, для розрахунку ВВП мають бути обчислені такі показники: випуск, проміжне споживання, оплата праці найманих працівників, податки на виробництво та імпорт, субсидії на виробництво та імпорт, валовий прибуток, валовий змішаний дохід, кінцеві споживчі витрати, валове нагромадження капіталу, споживання основного капіталу, експорт та імпорт товарів і послуг.

ВВП розраховують у цінах попереднього періоду (попереднього року або відповідного кварталу попереднього року) та у постійних цінах еталонного/базисного року. Для ВВП та його складових виробничим методом та за категоріями кінцевого використання визначають індекси фізичного обсягу та індекси-дефлятори.

Збалансоване поєднання оцінок різної періодичності є необхідною та важливою умовою при визначенні ВВП. Реалізація принципів перегляду квартальних і річних оцінок ВВП дає можливість отримати узгоджені та збалансовані макроекономічні показники.

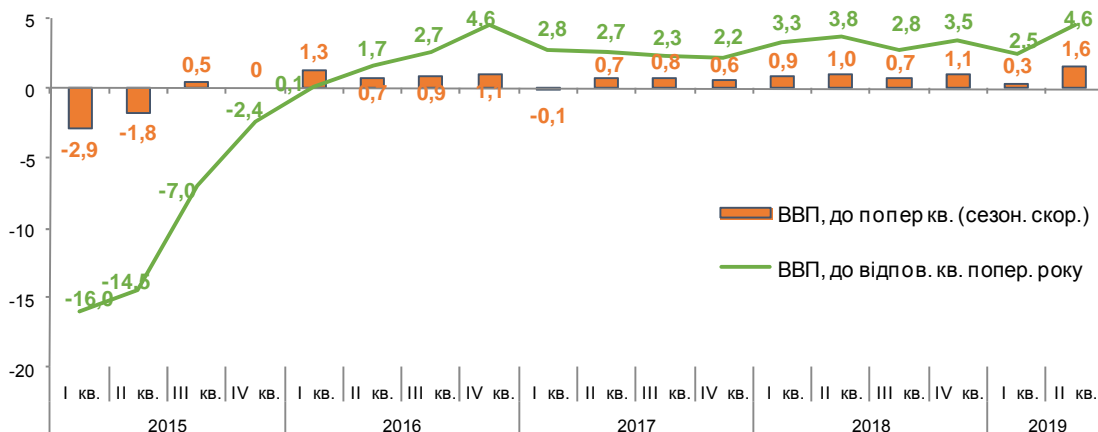
Узагальнена статистична інформація щодо ВВП оприлюднюється у статистичних продуктах (експрес-випуски, статистична інформація, статистичні збірники тощо) на офіційному веб-сайті Держстату (www.ukrstat.gov.ua).

Показники щодо ВВП виробничим методом та методом кінцевого використання, передбачені Спеціальним стандартом поширення даних Міжнародного валютного фонду, оприлюднюються як на веб-сайті Держстату (розділ "Спеціальний стандарт поширення даних МВФ"), так і на веб-сайті Міжнародного валютного фонду (<http://www.imf.org>).

У разі проведення позачергового перегляду даних щодо ВВП та його складових за попередні періоди повідомлення про це та переглянуті дані розміщуються на веб-сайті Держстату в розділах "До уваги користувачів" та "Статистична інформація".

Динаміка ВВП України (рис. 1) свідчить про позитивну тенденцію зростання починаючи з 2016 року. У другому кварталі 2019 року зростання валового внутрішнього продукту України склало 4,6% до відповідного кварталу попереднього року і є найбільшим показником економічного зростання за останні 2,5 року. У першому кварталі 2019 року темп зростання склав 2,5%. По відношенню до попереднього кварталу реальний ВВП країни в другому кварталі поточного року (з урахуванням сезонного фактора) виріс на 1,6%.

На ріст ВВП вплинули торгівля і сільське господарство. Як відмічає голова Ради Нацбанку Богдан Данилишин є дві ключові складові такої динаміки ВВП України.

Рис. 1. Динаміка ВВП (% до відповідного кварталу попереднього року, попереднього кварталу (сезонно скориговані дані), (без урахування тимчасово окупованих територій Автономної Республіки Крим, м. Севастополя, частини Донецької та Луганської областей)

[побудовано авторами за даними [2]]

Перша - зростання роздрібного товарообігу: на 10,3% січень-червень поточного року до відповідного періоду 2018 року і на 7,8% в II кварталі 2019 року в порівнянні з II кварталом минулого року. Також це пов'язано зі зростанням доходів населення: попит домогосподарств, підтриманий зростанням оплати праці, перерахунком пенсій та активізацією споживчого кредитування.

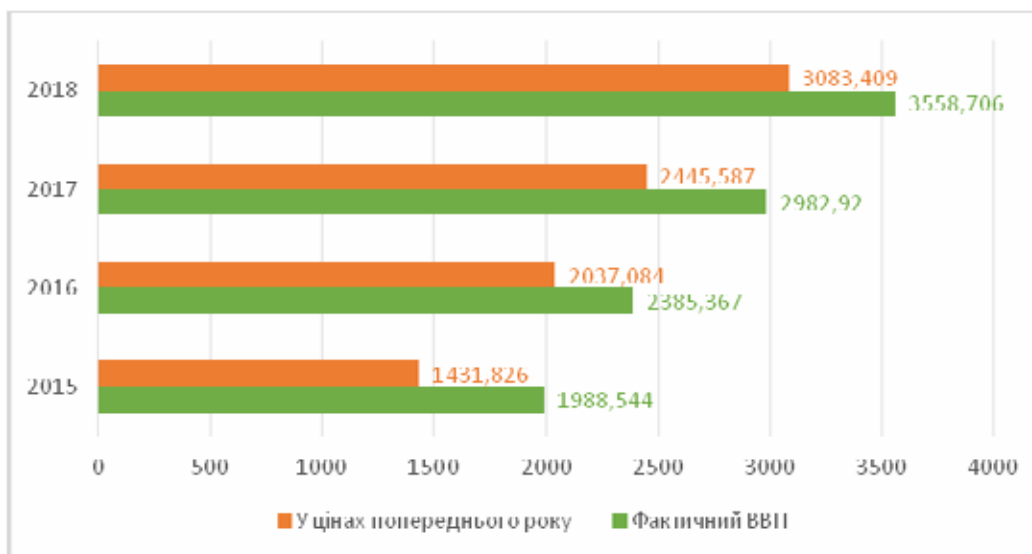
Друга ключова складова гарної динаміки ВВП - зростання в сільському господарстві. Індекс сільськогосподарської продукції за січень-червень цього року зріс на 5,8%, в II кварталі 2019 року в порівнянні з II кварталом 2018 року - на 6,3%. При цьому в агрокомплексі ситуація передбачувано продовжує поліпшуватися - за 7 місяців індекс сільгосппродукції склав 112% та виросла на 8,1% в річному вимірі.

У той же час індекс промислової продукції за січень-червень 2019 року, в порівнянні з аналогічним періодом минулого року, продемонстрував дуже скромний показник, склавши 100,5% [3].

Досліджуючи 2018 рік слід відмітити, що зростання підтримувалося розширенням як споживчого, так і інвестиційного попиту. Зовнішньоекономічну діяльність підприємств гальмувала дія стримуючих факторів у транспортній сфері та промисловості (зокрема, агресія РФ у Азовському морі) при сприятливій ціновій кон'юнктури на окремих світових сировинних ринках.

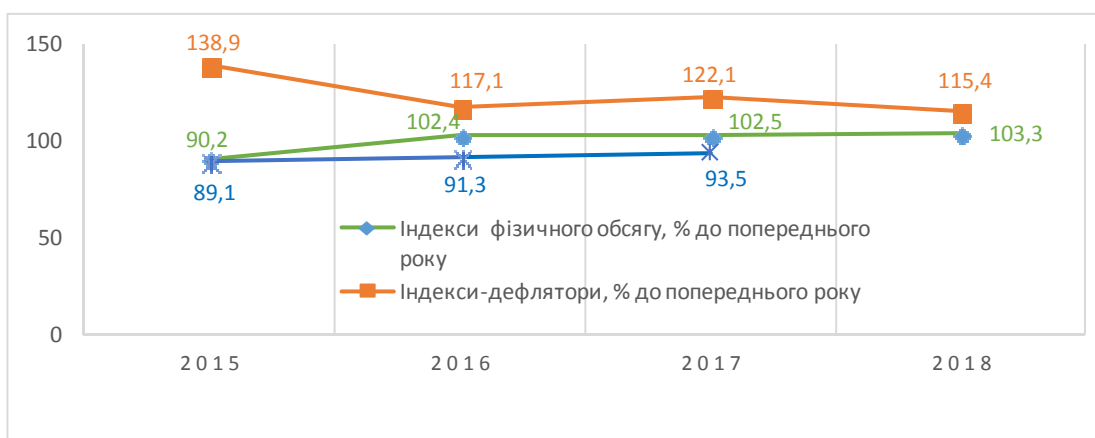
За даними [2] найбільше зростання обсягу валового продукту зафіксовано в фінансовій та страховій діяльності (+12,4%), сільському господарстві (+7,8%), будівництві (+7,2%), ІТ та телекомунікаціях (+6,1%). Водночас цей показник виявився від'ємним в освіті (-1,1%) та охороні здоров'я (-1,7%). При цьому внесок різних галузей в приріст ВВП обумовлений як темпами зростання кожної галузі, так і часткою цих галузей в економіці. З огляду на це, найбільший внесок (понад 28% від загального приросту) у зростання ВВП забезпечило сільське господарство, і сталося це завдяки рекордному врожаю.

Абсолютні значення ВВП (у фактичних цінах і цінах попереднього року) також свідчать про тенденції до зростання (див. рис. 2).

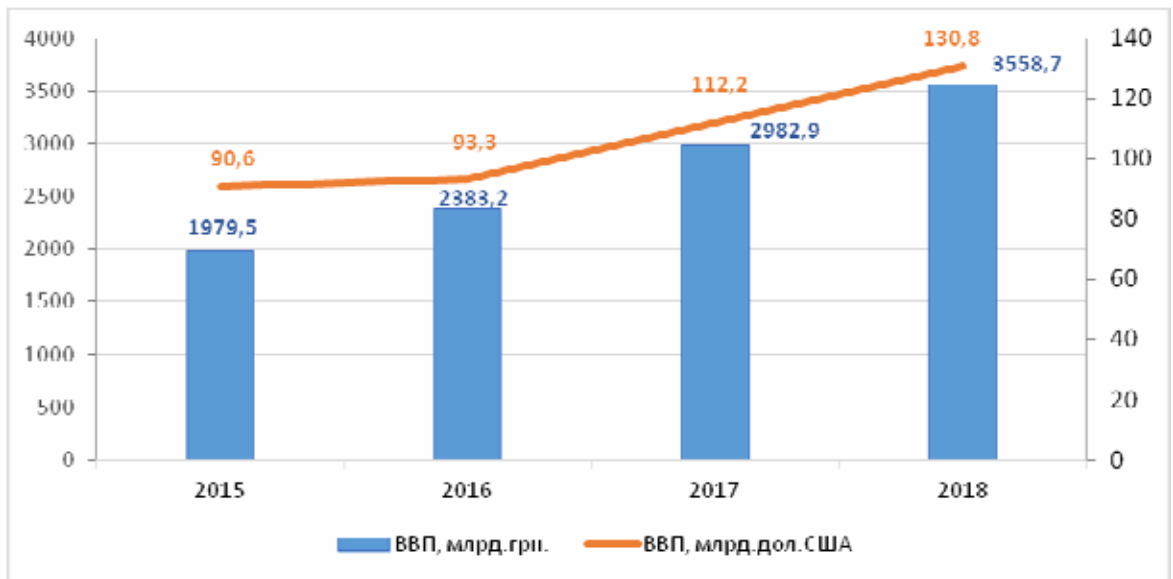
Рис. 2. ВВП, млрд грн (без урахування тимчасово окупованих територій Автономної Республіки Крим, м. Севастополя, частини Донецької та Луганської областей)
[побудовано авторами за даними [2]]

Збільшення номінального ВВП у 2016 році становило 396,83 млрд грн (або на 19,96%). При цьому зростання реального ВВП у цінах 2015 року склало 42,28%, тоді як зростання реального ВВП у цінах 2010 року теж становило 3,6% (або 34,5 млрд грн). Це свідчить, що економіка України в 2016 році вийшла з рецесії, яка тривала впродовж останніх трьох років, але поки що не досягла рівня 2010 року. (рис.3). Ця тенденція спостерігалася і у 2017р., оскільки показник ВВП у цінах 2010 року не досяг базового рівня.

Рис. 3. Зміна фізичного обсягу та дефлятора ВВП (без урахування тимчасово окупованих територій Автономної Республіки Крим, м. Севастополя, частини Донецької та Луганської областей)
[побудовано авторами за даними [2]]

Як було відмічено, номінальний ВВП України у 2018 році є найбільшим показником в українській історії. Але в доларовому вимірі ВВП склав 130,8 млрд. дол. США (рис.4) і це не кращий показник. Найвищий ВВП було зафіксовано у 2013 році (183,3 млрд.дол. США).

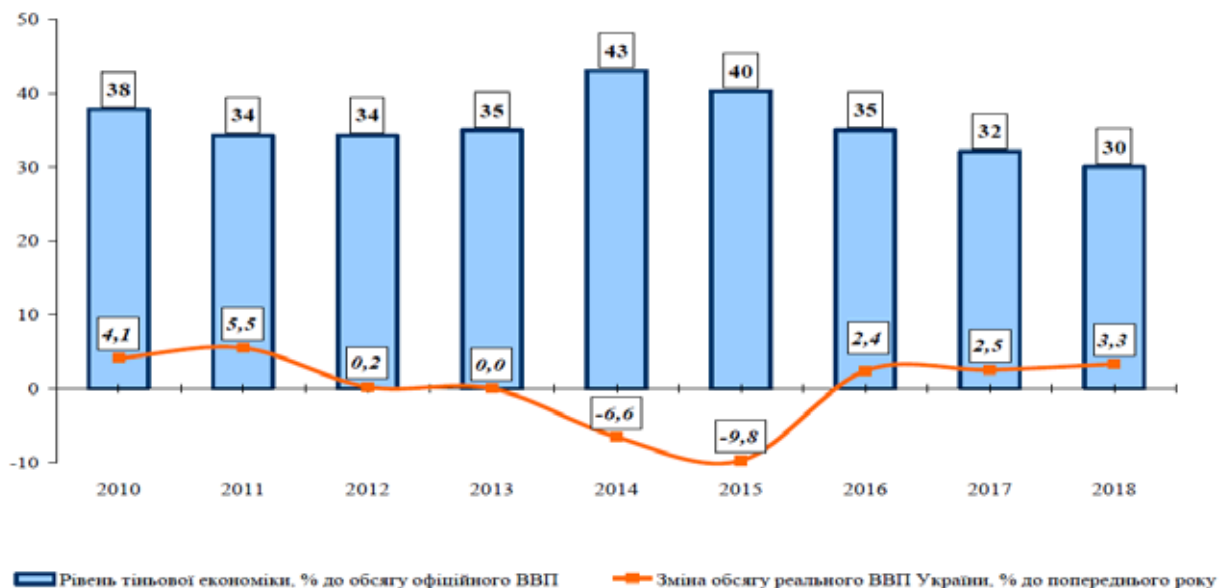

Рис. 4. Динаміка ВВП України в гривневому та доларовому вимірі

[побудовано авторами за даними розмір ВВП в доларах — за даними Світового банку та МВФ [4]]

Як номінальний, так і реальний ВВП можуть не завжди коректно відображати фактичні обсяги виробництва в країні через існування так званої тіньової економіки. Функціонування тіньової економіки поряд з легальною, призводить до істотного скорочення в структурі доходів бюджету країни частки податкових надходжень, що ставить під загрозу виконання важливих державних програм [5].

За попередніми розрахунками Мінекономрозвитку рівень тіньової економіки у 2018 році склав 30% від обсягу офіційного ВВП, що на 2 в.п.1 менше за показник 2017 року і є найнижчим рівнем, починаючи з 2009 року.

Рис. 5. Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні (у % від обсягу офіційного ВВП) і темпи приросту/зниження рівня реального ВВП (у % до попереднього року) [6]

Розрахунок рівня тіньової економіки здійснюється відповідно до Методичних рекомендацій розрахунку рівня тіньової економіки, затверджених наказом Мінекономіки від 18.02.2009 № 123.

Методи, з використанням яких здійснюється оцінка рівня тіньової економіки: метод “витрати населення – роздрібний товарооборот”; електричний метод; монетарний метод; методом збитковості.

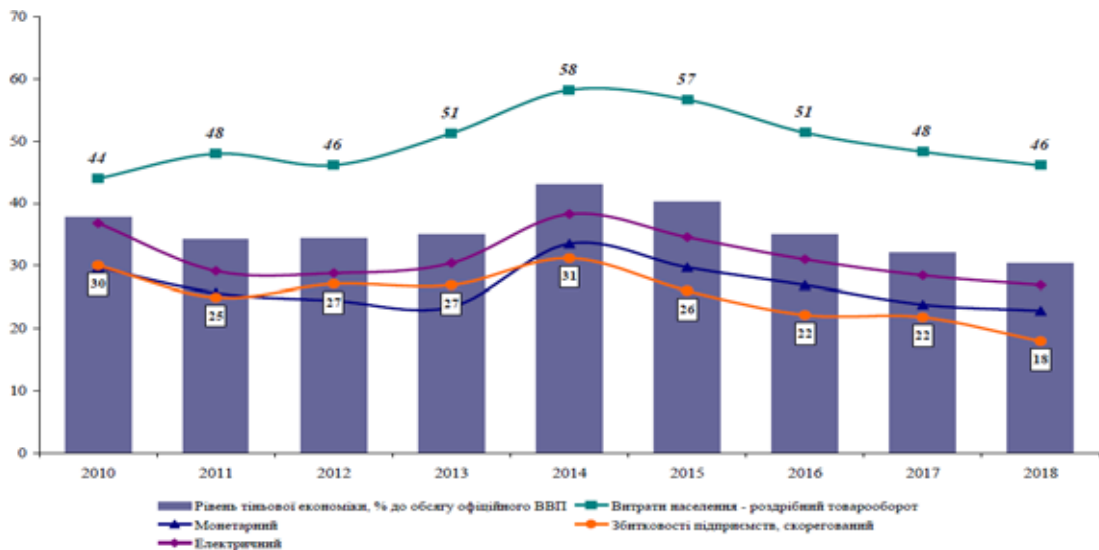

Рис. 6 Динаміка рівня тіньової економіки за окремими методами, % від обсягу офіційного ВВП [6]

Кожен метод розрахунку рівня тіньової економіки охоплює певну сферу національної економіки (з відповідно різною часткою в ній нелегального сектору). Тому лише інтегральний показник рівня тіньової економіки є комплексним індикатором, що повною мірою характеризує таке явище, як тіньова економіка.

Показник рівня тіньової економіки, розрахований з використанням методу збитковості підприємств, склав за підсумком 2018 року 18% від обсягу офіційного ВВП, що на 4 в.п. менше, ніж у 2017 році.

Тенденція до зменшення рівня тіньового сектору за підсумком 2018 року порівняно з 2017 роком спостерігалася в більшості основних агрегованих ВЕД, за виключенням ВЕД “Транспорт, складське господарство, поштова та кур’єрська діяльність” та ВЕД “Сільське, лісове та рибне господарство”: у ВЕД “Фінансова та страхова діяльність” – на 10 в.п., у добувній промисловості – на 8 в.п., в оптовій та роздрібній торгівлі – на 5 в.п., у переробній промисловості та у ВЕД “Операції з нерухомим майном” – на 4 в.п. у кожному з ВЕД, у будівництві – на 3 відсоткових пункти. Тобто продовження реформ з дерегуляції та розвитку конкуренції, децентралізації, активізація європейських інтеграційних процесів сприяють поступовій зміні філософії вітчизняного бізнесу і перетворенню його у частину прозорої світової економічної системи, а не напівзамкнутого “тіньового” пострадянського економічного простору.

Свідченням результативності реформ з дерегуляції економіки стало покращення позиції України у рейтингу “Doing Business 2019” порівняно з результатом у попередньому рейтингу – 5 позиції до 71 місця серед 190 країн.

При цьому порядок розміщення ВЕД за величиною частки тіньового сектору порівняно з 2017 роком суттєвих змін не зазнав.

Найбільший рівень тіньового сегменту зафіксовано у ВЕД “Фінансова та страхова діяльність” – 40% від обсягу офіційного ВДВ даного ВЕД. Реформа фінансової системи країни не завершена. І досі цей сектор лишається одним із найбільш проблематичних з точки зору стабільності розвитку, виконання традиційних для розвинених економічних систем функцій перерозподілу фінансового ресурсу.

Результати оцінки України у рейтингу Глобального індексу конкурентоспроможності 2018 засвідчили, що критичними “провалами” конкурентоспроможності України залишаються “Державні та суспільні установи” (110 місце), “Фінансова система” (117 місце) та “Макроекономічне середовище” (131 місце). При цьому у цілому у рейтингу Україна покращила свої позиції на 6 пунктів і зайняла 83 місце серед 140 країн світу.

Традиційно низьким рівень тіньової економіки є у ВЕД “Сільське, лісове та рибне господарство” – 12% від рівня офіційного ВДВ даної галузі.

Традиційно найбільший рівень тіньової економіки показав метод “витрати населення – роздрібний товарооборот” – 46% від обсягу офіційного ВВП. Водночас порівняно з показником 2017 року він зменшився на 2 в.п.

Сформована у 2017 році тенденція до зменшення рівня тіньової економіки за цим методом збереглась у звітному періоді завдяки стимулюючому ефекту від підвищення рівня мінімальної заробітної плати в економіці (на 16,3% до 3723 грн. з 01.01.2018).

Також задоволенню зростаючого споживчого попиту із наданням населенням переваги суб’єктам господарювання роздрібною торгівлю у легальному сегменті сприяла стримана динаміка інфляційних процесів у 2018 році, забезпечена, в тому числі, дією ринкових механізмів (у тому числі внаслідок демонополізації ринків) та достатньою пропозицією продукції на ринках.

Удосконалений Мінекономрозвитку метод “витрати населення – роздрібний товарооборот і послуги” також зафіксував зменшення рівня тіньової економіки відносно показника 2017 року на 1 в.п. (до 54% від обсягу офіційного ВВП), що засвідчує збереження упродовж 2018 року стимулюючого впливу зростаючої

купівельної спроможності домогосподарств на модель споживчої поведінки населення на ринку товарів і послуг.

Рівень тіньової економіки, розрахований з використанням електричного методу, зменшився порівняно з 2017 роком на 1 в.п. і склав 27% від обсягу офіційного ВВП. Відповідно до методології розрахунку зменшення рівня “тіні” за цим методом отримане в результаті збільшення обсягу реального ВВП у 2018 році (на 3,3% відносно показника у 2017 році) більшими темпами, ніж обсягу внутрішнього споживання електроенергії за вирахуванням споживання на комунально-побутові потреби (на 2,4% відповідно)

Рівень тіньової економіки, розрахований з використанням монетарного методу, порівняно з показником 2017 року зменшився на 1 в.п. і склав 23% від обсягу офіційного ВВП.

Між тим, удосконалений Мінекономрозвитку монетарний метод зафіксував збільшення рівня тіньової економіки на 1 в.п. (до 39% від обсягу офіційного ВВП), що, на наш погляд, є більш адекватною оцінкою тенденцій тіньової економіки за цим методом в умовах збільшення обсягу залишків готівкових коштів поза депозитними корпораціями (на 9,3% в річному обчисленні станом на 31.12.2018; 5,8% станом на 31.12.2017).

Однією з основних загроз, яку представляє тіньова економіка для економічної системи, є спотворення механізмів дії законів та інструментів ринку, що призводить до неефективності механізмів стимулювання економіки, стримуючи економічний розвиток країни.

Тому зусилля уряду мають концентруватися, насамперед, на запровадженні заходів, спрямованих на мінімізацію впливу системних чинників тінізації економіки, які залишаються актуальними, а саме:

- низька ефективність держави у забезпеченні інституційних основ розвитку конкурентоспроможної економіки;
- рівень корупції. За даними рейтингу “Індекс сприйняття корупції 2018” за рівнем корупції Україна посідає 120 місце із 180 країн;
- низька ефективність функціонування органів судової системи;
- недостатній захист прав на рухому та нерухому власність, включаючи права на фінансові активи. За даними рейтингу ГІК 2018 Україна знаходиться на 129 місці за рівнем захисту прав власності та на 114 місці за рівнем захисту прав інтелектуальної власності.

За оцінками МЕРТ, вихід із «тіні» лише 10% ВВП до 2023р. додасть до офіційного номінального ВВП 15–20 млрд дол. або до 10% реального приросту ВВП за рік [7]

І уряд з Національним банком, і провідні міжнародні фінансові інституції передбачають скорочення темпів росту української економіки до 2,5-3% в 2019 році. В подальші роки очікується поступове її прискорення до 3-4% на рік.

На рис.7 розглянуті прогнози приросту ВВП України в 2019-2021 рр.

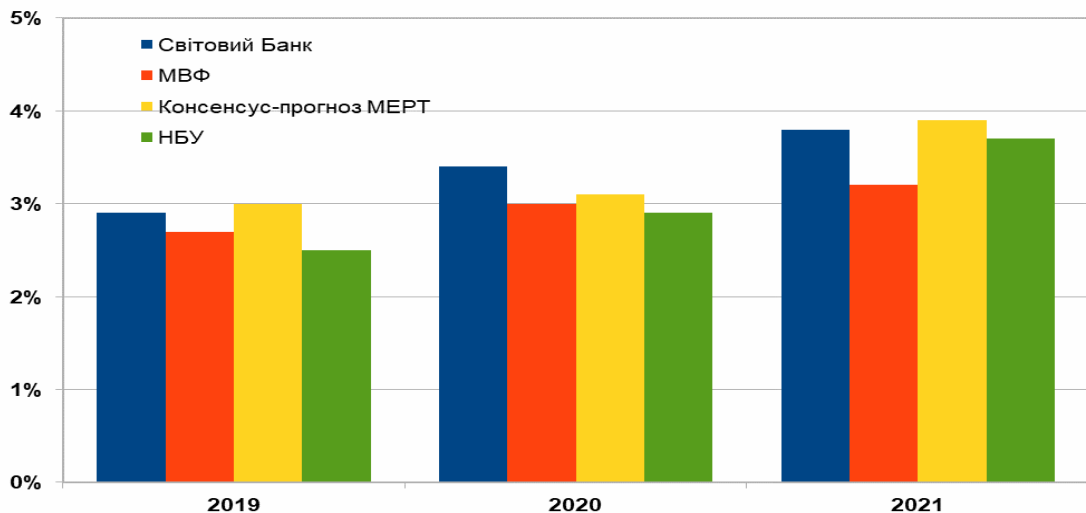

Рис. 7. Прогнози приросту ВВП України в 2019-2021 рр. [8]

Але існують багато факторів ризику, які здатні суттєво вплинути на величину ВВП у найближчі роки. Серед них: імовірна світова фінансова криза, настання якої числені експерти пророкують не пізніше 2020 року. Досвід попередніх криз дає підстави ствержувати, що Україна страждає від глобальних потрясінь набагато глибше, ніж більшість інших держав світу.

Висновки. Статистика валового внутрішнього продукту представлена даними державних статистичних спостережень, адміністративною інформацією, та застосовуються математичні методи для визначення відсутніх даних і оцінки економічних операцій, які безпосередньо не спостерігаються статистичними спостереженнями.

Забезпечення суб'єктів економіки достовірними і своєчасними статистичними даними відіграє дуже важливу роль у процесі ефективної організації бізнесу та виробництва.

Динаміка ВВП України за 18 місяців свідчить про позитивну тенденцію зростання починаючи з 2016 року. У другому кварталі 2019 року зростання валового внутрішнього продукту України склало 4,6% до

відповідного кварталу попереднього року і є найбільшим показником економічного зростання за останні 2,5 року. У першому кварталі 2019 року темп зростання склав 2,5%. По відношенню до попереднього кварталу реальний ВВП країни в другому кварталі поточного року (з урахуванням сезонного фактора) виріс на 1,6%. На ріст ВВП вплинули торгівля і сільське господарство: зростання роздрібного товарообігу на 10,3% січень-червень 2019 року до відповідного періоду 2018 року та ріст індексу сільськогосподарської продукції за січень-червень цього року на 5,8%.

Проте рівень тіньової економіки занижує реальний обсяг виробництва при розрахунках ВВП, і це в кінцевому підсумку дещо викривляє розрахунки фактичного ВВП. За оцінками МЕРТ, вихід із «тіні» лише 10% ВВП до 2023р. додасть до офіційного номінального ВВП 15–20 млрд дол. або до 10% реального приросту ВВП за рік.

Реалізація заходів щодо детінізації української економіки створить умови для легальної господарської діяльності та посилення відповідальності за економічні злочини, підвищить рівень доходів та соціальний захист громадян, дозволить залучити додаткові бюджетні надходження для забезпечення стійкого та динамічного економічного зростання [5].

Список літератури.

1. Методологічні положення розрахунку валового внутрішнього продукту (наказ Держкомстату від 17.09.2018 № 187). [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Державна служба статистики України.. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. В НБУ назвали причини ускорення росту економіки України. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/v-nbu-nazvali-prichiny-uskorenija-rosta-ekonomik-357001/>.
4. Розмір ВВП в доларах — за даними Світового банку та МВФ, [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.worldbank.org>, <http://www.imf.org>
5. Фатюха Н.Г., Шумакова К.В. Сучасний стан твньової економіки у ВВП України [Текст] // Економічний простір : зб. Наук. пр. ПДАБА. – Дніпропетровськ, 2014 . - № 82. – С. 125- 135.
6. Тенденції тіньової економіки / Міністерство економічного розвитку і торгівлі. [Електронний ресурс].- Режим доступу: https://issuu.com/mineconomdev/docs/shadow_2018_04.07.2019__1_
7. Два сценарії розвитку української економіки: трендовий і цільовий. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://strategy.uifuture.org/dva-scenar%D1%96i-rozvitku-ukrainskoi-ekonom%D1%96ki.html>.
8. Украинская экономика установила рекорд. Почему никто не радуется. [Електронний ресурс].- Режим доступу: [http:// https://finance.liga.net/ekonomika/article/ukrainskaya-ekonomika-ustanovila-rekord-pochemu-nikto-ne-raduetysya](http://https://finance.liga.net/ekonomika/article/ukrainskaya-ekonomika-ustanovila-rekord-pochemu-nikto-ne-raduetysya)
9. Фатюха Н.Г., Макушина Т.П. Аналіз динаміки ВВП України // Ефективна економіка № 12, 2015 [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4634>

References.

1. State Statistics Service of Ukraine (2018), Order of the State Statistics Committee of 17.09.2018 № 187 "Methodological provisions for the calculation of gross domestic product", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. State Statistics Service of Ukraine, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 14 Aug 2019).
3. The NBU named the reasons for accelerating the growth of the Ukrainian economy, [Online], available at: <https://delo.ua/economyandpoliticsinukraine/v-nbu-nazvali-prichiny-uskorenija-rosta-ekonomik-357001/> (Accessed 14 Aug 2019).
4. GDP in dollars - according to the World Bank and IMF, [Online], available at: <http://www.worldbank.org>, <http://www.imf.org> (Accessed 14 Aug 2019).
5. Fatiukha, N.H. and Shumakova, K.V. (2014), "The Current State of the Shadow Economy in the GDP of Ukraine", *Ekonomichnyi prostir*, vol. 82, pp. 125- 135.
6. Ministry of Economic Development and Trade (2018), "Shadow Economy Trends", [Online], available at: https://issuu.com/mineconomdev/docs/shadow_2018_04.07.2019__1_ (Accessed 14 Aug 2019).
7. Two scenarios of development of the Ukrainian economy: trend and target, [Online], available at: <https://strategy.uifuture.org/dva-scenar%D1%96i-rozvitku-ukrainskoi-ekonom%D1%96ki.html> (Accessed 14 Aug 2019).
8. Ukrainian economy set a record. Why is no one happy, [Online], available at: [http:// https://finance.liga.net/ekonomika/article/ukrainskaya-ekonomika-ustanovila-rekord-pochemu-nikto-ne-raduetysya](http://https://finance.liga.net/ekonomika/article/ukrainskaya-ekonomika-ustanovila-rekord-pochemu-nikto-ne-raduetysya) (Accessed 14 Aug 2019).
9. Fatiukha, N.H. and Makushyna, T.P. (2015), "Analysis of dynamics of GDP of Ukraine", *Efektivna ekonomika*, vol. 12, [Online], available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4634> (Accessed 14 Aug 2019).

Стаття надійшла до редакції 17.09.2019 р.